

מפה לשם

סדרת כתבות המציגה מדי חודש תערוכה בנושא משתנה, ומספקת הזדמנות להתעדכן בעבודות של מיטב האמנים העכשוויים, בארץ ובעולם. החודש, לרגל עונת הנסיעות והטיולים הרשמית, מבחר עבודות העוסקות במפות טופוגרפיות ככלי לייצוג טריטוריות גיאוגרפיות או בדיוניות על מגוון המשמעויות הפוליטיות הגלומות בהן

אוצרת רווית הררי

מגלה ארצות

מאיה ז"ק

"אור נגדי", 2016, הקרנת וידיאו, 22 דקות, באדיבות האמנית מתוך תערוכת היחיד "אור נגדי" המוצגת בימים אלה במוזיאון תל אביב לאמנות (נעילה: 20 באוגוסט)

בתערוכה "אור נגדי", המוצגת בימים אלה במוזיאון תל אביב, מציגה מאיה ז"ק עולם מהפנט המורכב מסרטים, רישומים, הדמיות מחשב ומיצבים פיסוליים שבאמצעותם היא צוללת אל נבכי הזיכרון הפרטי והקולקטיבי, ומעבדת את הזיכרון של טראומת השואה. בשלושת הסרטים המוצגים בתערוכה מככבות דמויות נשיות - מעין חוקרות/מדעניות/אמניות - המנסות לאחות את קרעי העבר ולהמציא פרקטיקות זיכרון חדשות תוך עיסוק אובססיבי ואבסורדי בחפצים, במסמכים ובעקבות. הסרט "אור נגדי" הוא מסע היהודי פאול צלאן. חוקרת ארכיון

מאזינה לקטעי הקלטות מקוריות של המשורר והופכת מארכיבאית לאלכימאית. בתהליך מחקרה הסוריאליסטי, המתמקד בהיסטוריה ובגיאוגרפיה של חיי צלאן, היא נוברת בארכיון, מנתחת תצלומים, מסמכים ושיירים, רוכנת מעל מפות ענק, מסמנת סימונים, חותכת קווים וגוזרת מהן בתיים מנייר, ומקימה מתוך ניירות הארכיון והמפות את העיר צ'רנוביץ. המפה הדרו ממדידת הופכת למרחב תלת ממדי שאליו היא חודרת (ופוגשת בו את אמו של צלאן), עד ששחזור העבר הושלם ונרמזה כי הוא קם לתחייה והיא מתמזגת עמו באופן המטשטש את הגבולות בין מציאות, תיעוד ודמיון ובין עבר להווה.

ישראל ביתנו

ליאת לבני

"מפה של האי ישראל 4", 2012, רישום על קרטון, 40x30 ס"מ
באדיבות האמנית

בלב האוקיינוס. חלק מן המפות נראות כמפות עתיקות בעלות קסם נוסטלגי, אחרות נראות כמפות תיירות צבעוניות בדומה למפותיהם של יעדי חופשה אקזוטיים בקריביים. אחת המפות קיבלה את הכותרת "ציפורים נדירות באי ישראל", ומשלבת קולאז' משעשע של שקנאי ורוד. השפה הנאיבית, הצבעונית המתקתקה, התביעה לאקזוטיות אטרקטיבית מבטאים כמיהה לחיים שלווים וטובים יותר, אך בו זמנית זרותם המוחלטת במרחב הגיאוגרפי והתרבותי של ישראל טעונת אירוניה ומרגישה את הפער הבלתי נסבל מחיים כאלה.

סדרת העבודות של ליאת לבני "מפות של האי ישראל" נוצרה בהשראת מפות עתיקות ששורטטו בעקבות גילוי האי פורמוזה, הידוע היום בשמו טיוואן, שאליהן נחשפה בעת תכנית שהות אמן ממושכת במקום. לאחר מספר חודשים של מגורים במקום, היא מספרת, עלתה בדעתה ההשוואה לישראל - אף היא סוג של "אי תרבותי" מבודד, המוקף במדינות מוסלמיות בעלות תרבות שונה, שנתיבי היציאה היחידים ממנו הם דרך הים והאוויר. בסדרה של רישומים על גבי קרטון המשלבים הרבקה חול וקולאז', יצרה סדרת של מפות בדיוניות, המציגות את ישראל כאי אקזוטי

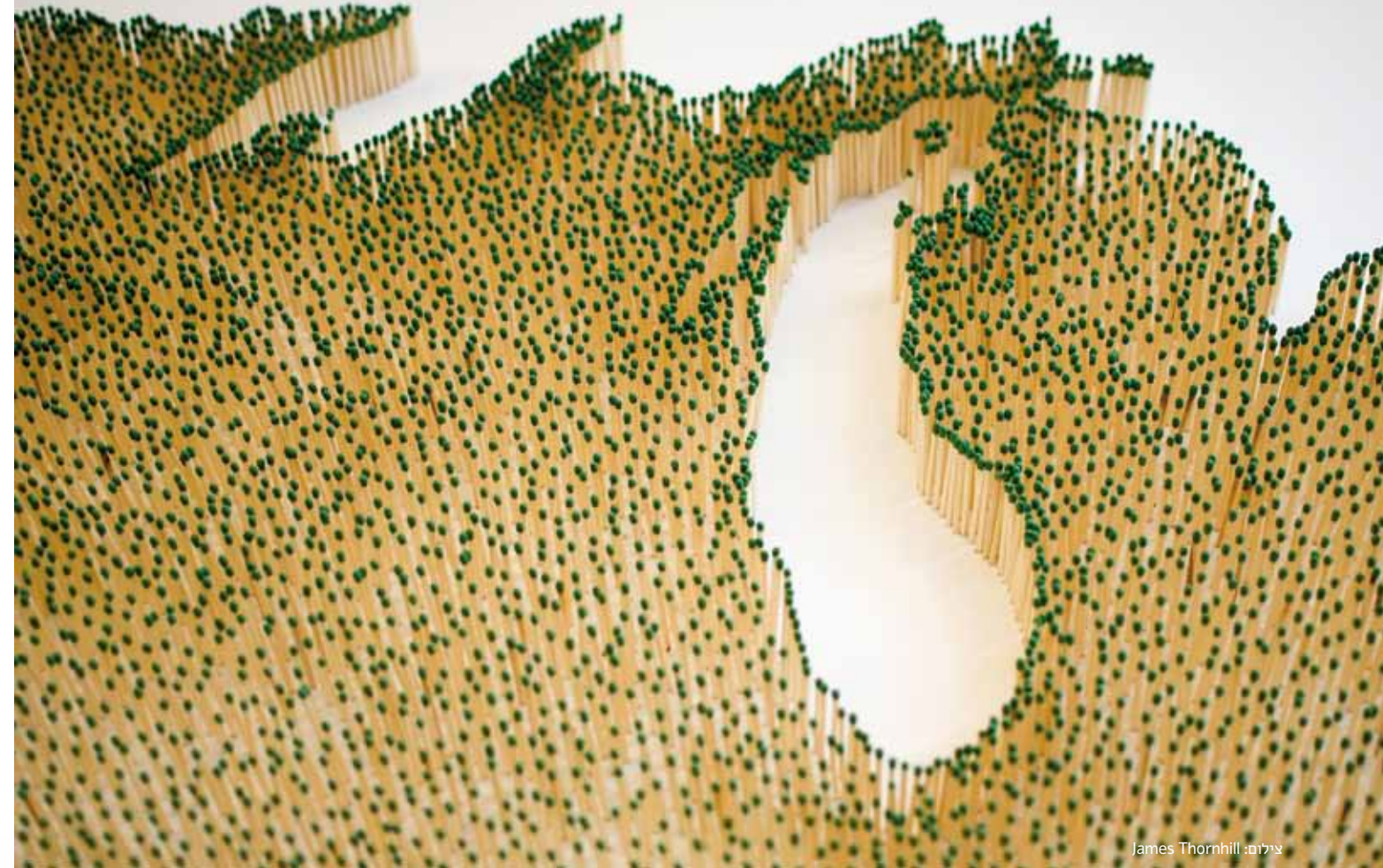
מלחמה ושלום

Matthew Picton

"מוסקבה 1812", דפי תווים שרופים, 2014, 107x107 ס"מ, © Matthew Picton

מכיבושה. הנסיגה הצרפתית שלא איחרה לבוא, סימנה את 1812 כנקודת מפנה במסעות הכיבוש של נפוליאון. העבודה בנויה מדפי תווים שנשרפו בקצותיהם של האוברטורה המפורסמת של צ'ייקובסקי "1812" - יצירה פטריוטית שפותחת בצלילים עגמומיים המבשרים את הכרזת המלחמה, ומסתיימת בשירה החוגגת את גבורתה של רוסיה ואת כישלונה של צרפת במלחמה. הכרזת המלחמה והתגובה הפומבית לה מתוארים בספרו של טולסטוי "מלחמה ושלום", שציטוט ממנו מופיע בעבודה כתואי הנהר החוצה את העיר.

האמן האמריקאי מתיו פיקטון יוצר פסלים מעודנים מחומרים שונים, וידוע בעיקר בפסלי הנזיר שהוא יוצר לפי מפות של ערים שונות בעולם. עבודות אלה מבטאות את ההיסטוריה הרגשית של העיר, ומתייחסות לאירועים טראומטיים או מכוננים בחיי העיר ולזיכרונות התרבותיים הטבועים בה. העבודה "מוסקבה 1812" מבוססת על מפה של העיר מוסקבה מ-1812 המתארת את הנזקים שנגרמו בעקבות שריפת העיר. בשנה זו פרצה מלחמת רוסיה-צרפת ועם פלישתו של נפוליאון לרוסיה, שרפו הרוסים את העיר כדי למנוע מנפוליאון להרוויח

צילום: James Thornhill

טריטוריה בוערת

Claire Fontaine

"U.S.A (burnt/unburnt)", 2011, גפרורי עץ
באדיבות האמנים © Studio Claire Fontaine

קלייר פונטיין הם צמד אמנים הפועלים יחד בפריז מאז 2004 ומציגים ברחבי העולם. בשנת 2011 יצרו את מפת ארצות הברית מעשרות אלפי גפרורי עץ שראשיהם ירוקים, על גבי קיר במכון לאמנות עכשווית בפורטלנד. זוהי אינה הפעם הראשונה שצמד האמנים הידוע בעבודותיו הפוליטיות יוצר מיצבי גפרורים נשרפים המייצגים טריטוריות בוערות, תרתי משמע. בדרך כלל הם ממשיכים את הפוטנציאל הנפיץ של המיזב ומבעירים אותו. בשנת 2013 כמעט העלו באש גלריה בסן פרנסיסקו כששריפתו של מיזב קיר דומה יצאה משליטה. מיזב הקיר בפורטלנד נותר שלם ולא הועלה באש. 50,000 גפרורי העץ המרכיבים אותו נותרו ירוקים, נדמים ליערות עד צפופים, ואולי מעלים על הדעת את צבעו של הדולר האמריקאי. הפוטנציאל הדליק של המיזב לא מומש ואולי בכך כוחו. לצד יופיו המרשים, סכנת הבערה שעדיין טמונה בו מותירה אותו נפיץ ומאיים, וטוענת אותו בשלל פרשנויות אפשריות על מצבה הפוליטי והכלכלי של ארצות הברית, על המלחמות ומתקפות הטרור שהייתה מעורבת בהן, ועל האיומים שהיא נתונה בהם לצד אלה שהיא יוצרת.

מיפוי תרבותי

Susan Stockwell

"World", פרט (דרום אמריקה), 2011, חלקי מחשב ממוחזרים. 6.5x4 מטרים מוצג באוניברסיטת Bedfordshire, בריטניה © Susan Stockwell, האמנית, צילום

עבודותיה של האמנית הבריטית סוזן סטוקוול עוסקות בנושאים כמו גלובליזציה, סחר עולמי, היסטוריות פוליטיות וכלכליות ומיפוי תרבותי. לא אחת היא עושה שימוש בחפצי יומיום, בחומרים מתכלים ובמוצרי צריכה נפוצים, ומשלבת אותם בעבודותיה, שעל אף רצינותן והביקורת הטמונה בהן, מצטיינות בשנינות ובהומור. בשנת 2011 יצרה בחלל הכניסה החדש של אוניברסיטת בדפורדשייר בבריטניה את העבודה "עולם" - מפה גדולה של העולם הנפרשת על פני 6.5 מטרים ומורכבת מחלקי מחשב ממוחזרים. רכיבי מחשב שיצאו משימוש עובדו ידנית כדי להפוך לחומרים פיסוליים שמהם הורכב המיצב. הם בותרו ופורקו, חלקי הפנים שלהם נחשפו וטופלו על ידי האמנית, מגלים את יופיים וחושפים את בטנן הרכה של המכונות המלוות את חיינו כדבר שבשגרה בחברה הצרכנית שבה אנחנו חיים. העבודה מתאימה ברוחה למקום שבו נוצרה ושואבת ממנו השראה - אוניברסיטה שבה לומדים סטודנטים מכל העולם, מקום שבו חינוך הוא מוצר צריכה גלובאלי.

יומן מסע

יונתן גולדמן

"הגבול המערבי", מפה מס 100X70 ס"מ, טכניקה מעורבת על מפת ניווט ימי של חופי ישראל, 2015, סטניקה מעורבת על

סדרת המפות המצוירות של יונתן גולדמן נולדה בעת שיצא למסע ימי תיעודי-בדיוני מחופי ישראל על רפסודה שבנה כמו ידיו. עבודת הווידאו "הגבול המערבי" שדומה במהלך הפלגה זו מתעדת את המסע הימי, האישי והפוליטי, לאורך קו החוף של ישראל, המשמש כאזור נופש וכגבול פוליטי טעון כאחד. בתפקיד של ספק שורד-ספק מדען נראה גולדמן בווידיאו מבצע פעולות של מדידה, שרטוט וסימון על גבי מפות ימיות, מנווט את דרכו אל עבר יעד לא ידוע. בעקבות פעולות אלה שצולמו בווידיאו, נוצרה בהמשך בסטודיו סדרה של עבודות נייר על גבי מפות ימיות מיושנות ומצוירות, המבטאות את החיפוש אחר אלטרנטיבה קיומית חדשה לחיים באזור ואת הכמיהה לעתיד טוב יותר. כליל הסימונים הגרפיים על גבי המפות - ציורי איים הנשקפים ממרחק, רישומי עיגולים המסמנים מבט דרך משקפת, וחישובי מרחקים ומידות בכתב ידו של האמן - מעלה מחשבות על נדודים, על מאבקים טריטוריאליים, על חציית גבולות, על אזורים קונפליקט ועל מחיר החיים בהם ובעיקר על השאיפה להיחלץ מהם.

צילום: דור אבן חן

רצועה גיאוגרפית

Stefana McClure

"מפת העולם", גזירי נייר מדפי אטלס צילום באדיבות האמנית Stefana McClure ©

סטפנה מקלור היא אמנית בריטית ילידת צפון אירלנד החיה ופועלת בניו יורק. היא מספרת כי היא נמשכת לספריות ולמגננוני ייצוג מידע, ועבודותיה עוסקות בחקירה ובפירוק המבנה המקשר בין טקסט לדימוי ומתאפיינות בתהליכי תרגום, המרה מחיקה ובנייה מחדש של אינפורמציה. רבות מעבודותיה מעניקות לטקסט צורה פיסית ממגוון חומרים והופכות אותו לאובייקט אמנותי. סדרת כדורי מפות העולם שלה עשויה מרפיהם הגזורים של אטלסים בהוצאת Rand McNally. כל כדור עשוי מ-239 רפיו של אטלס אחד, שנגזרו לרצועות דקות, הודבקו זו לזו כרצועה אחת מתמשכת ולופפו יחד עד שיצרו כדור, המזכיר כדור צמר. במרכזו של כל כדור טמונים דפי האינדקס של האטלס, והשכבה החיצונית עשויה מכפולת עמודי המפות המעניקים לו את שמו. עניינה של העבודה, כעבודות נוספות של האמנית, היא בתהליכי ההמרה של הידע האנושי, במקרה זה - כפי שהוא מיוצג במפות גיאוגרפיות של העולם: הטקסט הופך לדימוי, האטלס השטוח ובו מפות דו ממדיות מפורק ונבנה מחדש כגלובוס תלת ממדי, ואילו דפי האטלס ובהן מפות נפרדות של אזורים גיאוגרפיים שונים הופכים לרצועה "גיאוגרפית" מתמשכת אחת שאין בה הפרדה או גבול בין טריטוריות.

ארכיון הארץ

מיכל בראור

"המפה", 2013, הזרקה פיגמנט על נייר ארכיבי, 100x60 ס"מ. באדיבות האמנית

מיכל בראור משתמשת בעבודותיה בתצלומים ובמסמכים שהיא מוצאת בארכיונים שונים ובמוזיאונים היסטוריים. בזמן לימודיה בלונדון הרבתה לחקור תצלומים ומסמכים שמצאה בארכיון הקולוניאליסטי הראשון לחקר פלסטין השוכן בעיר, מתוך תהיה על טיבו של המקום שבו אנו חיים ועל השתלשלות האירועים ההיסטוריים שקבעו את זהותו. בעבודה זו היא נראית אוחות בידה מפה בריטית מקורית משנת 1947 המתארת את פרישת ההתיישבויות באזור שכונה "פלסטינה" בתקופת המנדט הבריטי וכלל את ישראל של היום, השטחים הפלסטיניים וחלקים מירדן ומסוריה. בראור מתמקדת ברגע מסוים בהיסטוריה: שנת 1947, שבה מפת האזור עדיין רצופה התיישבויות יהודיות ופלסטיניות השוכנות אלה לצד אלה תחת שלטון זר, רגע לפני המלחמה הגורלית והפירוד, רגע שבו נדמה שהכל עוד אפשרי. העבודה הופכת את המסמך ההיסטורי, את כלי השליטה במרחב שהוא גם הכלי המאפשר כיבוש שלו, לאובייקט רך ושמוט, דגל של כניעה, כזה שאי אפשר לקרוא אותו או לנווט בו, שכל שנותר ממנו הוא חומריותו המשתפלת.

חוצה גבולות

Doug Buebe

"Border Crossing: In the War Room", 2006, אטלס, רובסנים, חוט תפירה וחוט ברזל, 48x56 ס"מ © Doug Buebe, Courtesy of JHB Gallery, New York

עבודותיו של האמן האמריקאי דאג ביוב מטפלות בטכניקות שונות בספרים ובמפות כחומרי גלם פיסוליים, שמהם הוא יוצר פסלים מפתיעים בטכניקות של קיפול, גזירה וגילוף. הוא החל לעבוד עם ספרים ולשנות את צורתם ואת המבנה שלהם כבר בשנת 1979, כשחורר כרכי ספרים, חרט וחפר בתוכם, כאילו היו אתר ארכיאולוגי שיש לגלות את צפונותיו. בעבודה "Border Crossing" עבד עם אטלס, שבו חתך כל עמוד לשניים ותפר רוכסן במקום החתך. המהלך מאפשר פירוק ובנייה מחדש של האטלס, מכיוון שכך אפשר לפרק בו כל מפה לשניים, לרכוס את חלקה של מפה אחת לחלקה השני של מפה אחרת וליצור בכך מפה חדשה. תצורות הנוף הצבעוניות, כתמי הימים וגופי המים והסימונים המופשטים יכולים להיפרם ולהירכס אלה לאלה במגוון צורות היוצרות קומפוזיציות חדשות, ומאתגרות את התפיסות השגורות על גבולות גיאוגרפיים. מניפת הדפים הרכוסים יכולה להיפרס במגוון צורות, המשנה את המפה השטוחה למרחב של פסגות ועמקים, המאתגר אף הוא את תפיסותינו על מפות גיאוגרפיות ועל הדרך שבה אופן מיון, קטלוגן וכריכתן יחד מבנים את תפיסת המציאות.

צילום: Gene Ogami

בורא עולמות

Russell Crotty

"Wester Skies", 2000, דיו על נייר מודבק על כדור פלסטיק, קוטר 114 ס"מ © Courtesy of Russell Crotty באדיבות האמן וגלריה Shoshana Wayne, ניו יורק

האמן האמריקאי ראסל קרוטי עוסק בעבודותיו במפגשים בין האדם לבין איתני הטבע, ובמיפוי מפגשיו האישיים עם מקומות שונים. הוא מתייחס לרגעים קטנים אך משמעותיים בטויליו כמו טיפוס על סלע או טיול על החוף, אוסף מהם רישומים ורשימות, דימויים ומילים, ולאחר מכן מתרגם אותם לרישומי דיו וצבעי מים מעודנים על גבי כדורי גלובוס גדולים, כאילו הוא בורא עליהם מחדש את העולם שעמו נפגש דרך עולמו האישי. הציילומים, הפתקים, חלקי המפות, הרשמים האישיים והסקיצות שהוא צובר בדרך מתורגמים לא לציורי נוף נשגבים, כי אם לקווים דקים ומרומזים המבקשים לבטא דווקא בשקט, בנינוחות וברכות את יופיו של הטבע. תפיסותיו הרומנטיות של האדם את הטבע מאז ומעולם, נמזגות אל שפה אמנותית רזה ומינורית, שמצליחה לבטא בפואטיות את ההיקסמות מאותם נופים אך שומרת על מודעות ועכשוויות.